

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

รศ.นรินทร์ นำเจริญ*, ผศ.วาสิ ชันธุวาร,**
อาจารย์นาฏยา พิลางาม*** และนายองอาจ สิงห์ลำพอง****

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทย จึงให้ความสำคัญอย่างสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน การเสริมสร้างทุนทางสังคม จึงเป็นพื้นฐานหลัก โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) จะเห็นได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเป็นอย่างมาก

รองศาสตราจารย์นรินทร์ นำเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาสิ ชันธุวาร
อาจารย์นาฏยา พิลางาม และนายองอาจ สิงห์ลำพอง

คนวัยหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่วิกฤตสำหรับความเป็นพลเมืองและกระบวนการกล่อมเกลาสังคมทางการเมือง (Political Socialization) การมีส่วนร่วมของพลเมืองในส่วนของเยาวชนและผู้ใหญ่ตอนต้น ต้องมีการกระตุ้นในระยะยาว (Jennings & Stoker, 2004) โดยประสบการณ์ในสถาบันการศึกษาและครอบครัวเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการดังกล่าว รูปแบบของอิทธิพลเหล่านี้ ปิดกั้นทุนทางสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการอาสาสมัครกิจกรรมกลุ่ม การกระตุ้นความเชื่อมั่นระหว่างบุคคลโดยทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานว่าสื่อมวลชนสามารถที่จะแสดงบทบาททั้งในด้านการเมืองและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมให้กับพลเมืองอีกด้วย

อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในโลกปัจจุบันซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ในเวลาที่รวดเร็ว อินเทอร์เน็ตช่วยให้สื่อสารกับบุคคลอื่นได้ทั้งการสนทนาแบบออนไลน์ หรือสามารถฝากข้อความในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้รับมาเปิดอ่านภายหลัง อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อใหม่ที่มีข้อได้เปรียบกว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ข้อได้เปรียบประการสำคัญคือผู้ใช้สามารถเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตเวลาใดก็ได้ที่ตนเองสะดวก ไม่ต้องผ่านผู้กรองสาร มีข้อมูลให้เลือกหลากหลาย เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลแหล่งใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นทั้งรวมทั้งบริการและสืบค้นข้อมูลหลากหลายประเภท กระทั่งกล่าวได้ว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระดับบุคคลและองค์กร

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยขยายจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2551 พบว่าจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 16.99 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 28.2 และมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 10.96 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.2 ในขณะที่ปี พ.ศ.2552 พบว่ามีจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่ใช้คอมพิวเตอร์ 17.9 ล้านคน หรือร้อยละ 29.3 และมีผู้

ใช้อินเทอร์เน็ต 12.3 ล้านคน หรือร้อยละ 20.1 หรือมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น ประมาณ 1 ล้านคน ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยทั้งของไทยและของต่างประเทศหลาย ยังไม่พบว่ามีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ทั้งที่สื่ออินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันทุนทางสังคมก็เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงควรมีการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคมในกลุ่มของเยาวชน ผลการวิจัยที่ได้ จะสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเพื่อพัฒนาสังคมไทยได้ต่อไป

ปัญหานำวิจัย

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับระดับทุนทางสังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร

(2) เพื่อศึกษาระดับของทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร

(3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคม ของนักศึกษา

3.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร

3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร

3.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานของการศึกษา

(1) ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร

(2) ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร

(3) ประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาจากนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจะวัดว่าพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่าง จะทำให้ระดับของทุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันไปด้วยหรือไม่ โดยพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตจะวัดจากระยะเวลาที่ใช้ต่อวัน ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ และประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างรับจากสื่ออินเทอร์เน็ต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ทราบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
- (2) ทราบระดับทุนทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
- (3) ทราบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
- (4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนทางสังคม สามารถนำผลการวิจัยเรื่องนี้เป็นฐานข้อมูลเพื่อสร้างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทุนทางสังคมต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ระดับของทุนทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับระดับทุนทางสังคม ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

(1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่าในปีการศึกษา 2549 มีจำนวนนิสิตนักศึกษาอยู่ทั้งหมดจำนวน 178,685 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

(2) กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกจะสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมาก่อนจำนวน 1 สถาบัน โดยคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการเปิดสอนหลากหลายสาขาวิชาและมีนักศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยในขั้นตอนแรกนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกได้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขั้นตอนที่สองจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยจะสุ่มแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยจะขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง และผู้วิจัยจะรอรับแบบสอบถามกลับทันที

(3) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การเปิดตารางของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2549 ซึ่งมีอยู่จำนวน 178,685 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) ปรากฏว่าได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ทั้งนี้ หลังจากการแจกแบบสอบถาม และพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วพบว่า มีแบบสอบถามที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไปได้จำนวน 349 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.25

(4) เครื่องมือในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยคำถามที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิดและมีตัวเลือกให้เลือกตอบ
ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยจะสอบถามพฤติกรรมการเปิดรับสื่อจากความถี่ในการเปิดรับสื่อต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อต่อวัน ประเภทเนื้อหาที่เปิดรับ และวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ
ตอนที่ 3 แบบวัดทุนทางสังคม

(5) การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การทดสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการสำรวจวรรณกรรมไปขอคำแนะนำเพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ประจำวิชา ทั้งในด้านความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. ความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดสอบก่อน (Pre-Test) โดยเลือกทดสอบกับกลุ่มที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างและประชากร จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าความเชื่อมั่น 0.926 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงในระดับที่สูงมาก

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรต้น (X) และระดับทุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรตาม (Y) ซึ่งสามารถกำหนดตัวแปรตามสมมุติฐานได้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ตัวแปรต้นคือ ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต ตัวแปรตามคือ ระดับทุนทางสังคม

สมมุติฐานที่ 2 ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ตัวแปรต้นคือ ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต ตัวแปรตามคือ ระดับทุนทางสังคม

สมมุติฐานที่ 3 ประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันจะมีทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ตัวแปรต้นคือ เนื้อหาในการเปิดรับอินเทอร์เน็ต 7 ประเภท ได้แก่ ความรู้และการศึกษา บันเทิง ประการศและข่าวสารต่าง ๆ กีฬา จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โฆษณาสินค้าและบริการ และห้องสนทนา ตัวแปรตามคือ ระดับทุนทางสังคม

การวัดตัวแปร

(1) การวัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นตัวแปรต้น จะวัดจากความถี่ในการเปิดรับสื่อต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อแต่ละประเภทต่อวัน ส่วนประเภทของเนื้อหา นั้น จะใช้วิธีการจัดกลุ่ม

(2) ทุนทางสังคม จะวัดจากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยคะแนนพฤติกรรมดังกล่าววัดจากแบบทดสอบจำนวน 55 ข้อ ซึ่งจะวัดใน 5 มิติ ได้แก่ มิติกลุ่มและเครือข่าย มิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ มิติด้านความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรง มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง

โดยพฤติกรรมแต่ละด้าน จะกำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดแบบ Likert Scales โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

มีพฤติกรรมดังกล่าวมากที่สุด	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5
มีพฤติกรรมดังกล่าวมาก	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 4
มีพฤติกรรมดังกล่าวปานกลาง	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 3
มีพฤติกรรมดังกล่าวน้อย	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2
มีพฤติกรรมดังกล่าวน้อยที่สุด	ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1

(3) เกณฑ์การแปลความหมาย กำหนดให้มีลักษณะดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 — 1.80	มีทุนทางสังคมน้อยมาก
1.81 — 2.60	มีทุนทางสังคมน้อย
2.61 — 3.40	มีทุนทางสังคมปานกลาง
3.41 — 4.20	มีทุนทางสังคมมาก
4.21 — 5.00	มีทุนทางสังคมมากที่สุด

สถิติและวิธีการวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ออกได้ดังนี้

- (1) วิเคราะห์ลักษณะทางประชากร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์
- (2) วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์
- (3) ระบุต้นทุนทางสังคม จะวิเคราะห์คำถามในแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างใน 5 มิติ จำนวน 55 ข้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์
- (4) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับต้นทุนทางสังคม จะใช้สหสัมพันธ์ และ ANOVA ในการวิเคราะห์ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนี้
 - 4.1 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคม ใช้สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์
 - 4.2 ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคม ใช้สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์
 - 4.3 ประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคม ใช้ ANOVA ในการวิเคราะห์ จากนั้นจะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทุนทางสังคม โดยจำแนกตามประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นรายคู่ด้วยการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ได้ดังนี้

(1) ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง พักอาศัยที่บ้าน ศึกษาในคณะมนุษยศาสตร์ ส่วนใหญ่ เป็นนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยส่วนใหญ่ ผู้ปกครองมีรายได้ 30,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป และมักจะทำกิจกรรมยามว่างในการชมภาพยนตร์, ชมโทรทัศน์ ในยามว่างเป็นประจำ

(2) พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ เปิดรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (WWW) ทุกวัน และมักจะเปิดรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (WWW) แต่ละครั้ง มากกว่า 2 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งมักจะเปิดรับเนื้อหาเว็บไซต์ (Web Site) ประเภทบันเทิงในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (WWW) นิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่ เลือกเปิดรับเว็บไซต์เรียงลำดับเหตุผลจากลำดับที่ 1 ถึง 4 คือ ลำดับ 1 เพราะเพื่อต้องการตอบสนองความสนใจและความต้องการส่วนตัว ลำดับ 2 เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างเพื่อความบันเทิง หรือการผ่อนคลาย ลำดับ 3 เพื่อเป็นที่แสดงออกร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสนทนากับเพื่อน ลำดับ 4 เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ โดยมักจะเปิดรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (WWW) ที่บ้านหรือหอพัก มากที่สุด ลำดับเว็บไซต์ (Web Site) ที่เปิดรับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ส่วนใหญ่ เปิดรับเว็บไซต์ facebook.com รองลงมา คือ Goodgle.com และ Dekdee.com

(3) ทุนทางสังคม นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในภาพรวมในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ในรายด้าน พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติกลุ่มและเครือข่าย มากที่สุด โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง รองลงมา คือ มีทุนทางสังคมในมิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีทุนทางสังคมในระดับปานกลาง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ ด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง

โดยมีทุนสังคมในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคมในแต่ละมิติปรากฏผล ดังนี้ มิติกลุ่มและเครือข่าย พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในมิติกลุ่มและเครือข่าย ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติกลุ่มและเครือข่ายสูงสุด ในประเด็น เมื่อประสบปัญหาส่วนตัว ตนเองมีเพื่อนที่สามารถเป็นที่ปรึกษาได้ โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ ชมรม/สโมสร/กลุ่มเพื่อน ที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีทุนสังคมในระดับต่ำ

มิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในมิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูงสุดในประเด็น มีความไว้วางใจเพื่อนในกลุ่ม โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ มีความไว้วางใจบุคคลที่เป็นนักการเมือง โดยมีทุนสังคมในระดับต่ำ

มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในมิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือสูงสุดในประเด็น ปฏิบัติต่อเพื่อนทุกคนเท่าเทียมกันแม้จะมีความแตกต่างกันเช่นในด้านศาสนา ฐานะ ความชอบส่วนตัว ฯลฯ โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่ความรุนแรง โดยมีทุนสังคมในระดับต่ำ

มิติด้านความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรง พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในมิติด้านความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรง ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติด้านความสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรงสูงสุด ในประเด็น คิดว่าสถาบันของตนเองมีความปลอดภัย โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ เคยได้ยินข่าว เช่น การชิงทรัพย์ การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย ฯลฯ ในสถาบันของตนเอง โดยมีทุนสังคมในระดับปานกลาง

มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่ มีทุนทางสังคมในมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ในรายข้อ พบว่า นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีทุนทางสังคมในมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมืองสูงสุด ในประเด็น มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยมีทุนทางสังคมในระดับสูง สำหรับทุนทางสังคมที่มีน้อยที่สุด คือ เคยเข้าร่วมประท้วงคัดค้านในประเด็นต่าง ๆ ในสถาบัน โดยมีทุนสังคมในระดับต่ำมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า โดยรวมความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง ยิ่งนักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยเท่าไรจะยิ่งทำให้นิสิตนักศึกษามีทุนทางสังคมสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อทดสอบทุนทางสังคมใน

แต่ละมิติ พบว่า ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ในมิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน , มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ , มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง หมายถึง ยิ่งนักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตบ่อยเท่าไรจะยิ่งทำให้นิสิตนักศึกษา มีความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน , มีกิจกรรมและความร่วมมือ , มีอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง สูงขึ้นตามไปด้วย

สมมุติฐานที่ 2 ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า โดยรวมระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต ไม่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร เมื่อทดสอบทุนทางสังคมในแต่ละมิติ พบว่า ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต ไม่มีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ในมิติทั้ง 5 มิติ

สมมุติฐานที่ 3 ประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันจะมีทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า โดยภาพรวมประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันจะมีทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน เมื่อทดสอบทุนทางสังคมในแต่ละมิติ พบว่า ประเภทเนื้อหาในการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันจะมีทุนทางสังคมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกันในมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง โดยโดยนิสิตนักศึกษาที่เปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ต เนื้อหาประเภทโฆษณาสินค้าและบริการ จะมีทุนทางสังคมในมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง สูงกว่า นิสิตนักศึกษาที่เปิดรับสื่อ

อินเทอร์เน็ต เนื้อหาประเภทจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) , ห้องสนทนา (Chat room) และกีฬา สำหรับมิติอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่าการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตยังไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของทุนทางสังคมในระดับที่สูง แม้จะมีนัยสำคัญทางสถิติกับความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ต แต่เมื่อพิจารณาจากค่าความสัมพันธ์ (R) ก็พบว่ามิติน้อยมาก คือ 0.146 ส่วนระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับทุนทางสังคม ทั้งนี้ผลการวิจัยจะแตกต่างจากที่ Sei-Hill Kim (2007) พบในเกาหลีใต้ และแตกต่างจากที่ Daniel Romer (2009) พบในสหรัฐอเมริกา สาเหตุอาจเนื่องมาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันที่ยังมีความสัมพันธ์ทางสังคมด้านอื่น ๆ อีก ไม่ว่าจะเป็นระบบเครือญาติ กลุ่มเพื่อน ดังนั้นทุนทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยความสัมพันธ์หลายปัจจัยด้วยกัน

ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับของทุนทางสังคมในรายงานการวิจัยฉบับนี้ด้วยที่พบว่า ทุนทางสังคมในมิตigroupและเครือข่าย จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นั้นแสดงให้เห็นว่าการที่ทุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างสูงนั้นเป็นเพราะการพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มสังคมอื่น ๆ ที่เป็นเครือข่าย มากกว่าจะมาจากการใช้อินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียว สาเหตุที่อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมไม่มากนัก เมื่อเทียบกับกรณีของงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ อาจเนื่องจากในสังคมอเมริกันจะมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับอินเทอร์เน็ตอย่างมาก เช่นเดียวกันกับเกาหลีใต้ ดังที่ Sei-Hill Kim สรุปว่า การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นวาระแห่งชาติของเกาหลีใต้ที่ต้องการเป็นผู้นำของโลกทางด้านนี้ ซึ่งคำกล่าวของ Sei-Hill Kim สอดคล้องกับองค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD: Organization for Economic Cooperation and Development) ที่ได้จัดอันดับของประเทศเกาหลีใต้ว่าอยู่ในอันดับที่ 4 ของโลก ในปี 2006

ในขณะที่ประเทศไทยแม้จะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ก็ไม่ใช่วาระแห่งชาติ และวิถีชีวิตของคนไทยก็ยังไม่ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางเหมือนทั้งในประเทศเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ระดับของความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมจึงมีความสัมพันธ์ไม่มากนักเมื่อเทียบกับทั้งสองประเทศดังกล่าวนั้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานวิจัยชิ้นนี้แม้จะพบว่าอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวกไม่มากนัก แต่ก็ไม่ได้พบว่าอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์เชิงลบ ดังที่ Uslaner (1998) ซึ่งอธิบายถึงความเป็นไปได้ที่การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตจะกระตุ้นการมองโลกในแง่ร้าย และทำให้เกิดอาการซึมเศร้า ยกตัวอย่างเช่น มีหลักฐานบางอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างหนัก บางครั้งเรียกว่า โรคติดอินเทอร์เน็ต (Internet addiction) มักจะเพิ่มความซึมเศร้า ซึ่งจะส่งผลทำให้มีทุนทางสังคมลดลงนั่นเอง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเภทเนื้อหาที่ทุนทางสังคมนั้น พบในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมไม่มากนัก โดยผลการวิจัยพบว่าประเภทของเนื้อหาที่นักศึกษาติดตามนั้น จะมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมในมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้จะไม่มี ความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมในภาพรวมก็ตามจะเห็นได้ว่า การติดตามเนื้อหาประเภทข่าว ไม่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับทุนทางสังคมอย่างที่ Putnam เสนอ โดยอ้างอิงไปถึงทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิถีชีวิตของนักศึกษาในเมืองไทยยังไม่ใช้อินเทอร์เน็ตมากเหมือนในต่างประเทศ หรือหากใช้อินเทอร์เน็ต เนื้อหาที่นักศึกษาเลือกใช้ส่วนใหญ่ไม่ใช่เนื้อหาที่เป็นประเภทข่าว

อย่างไรก็ดี แม้ผลการวิจัยเรื่องนี้ยังไม่พบความสัมพันธ์มากนักระหว่างสื่ออินเทอร์เน็ตกับทุนทางสังคมของนักศึกษา แต่สื่ออินเทอร์เน็ตมีความเติบโตอย่างรวดเร็ว ในอนาคตอันใกล้ จะยิ่งทวีบทบาทมากขึ้น สมควรอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเอาใจใส่ และพัฒนาสื่อประเภทนี้ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความรู้เท่าทัน (Media Literacy) ในการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างทุนทางสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ขอบเขตในการวิจัยนี้เน้นพื้นที่ศึกษาในกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถอ้างสรุปผลหมายรวมถึงประชาชนกรุงเทพมหานครทุกคน เพราะหน่วยในการวิเคราะห์เป็นนักศึกษาเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยต่อไป ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของระดับความรู้ และสถานภาพทางสังคม ว่ามีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมอย่างไร

2. ควรขยายพื้นที่ในการศึกษาออกไปเปรียบเทียบกับพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมที่แตกต่างของผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างต่างกัน

3. ควรศึกษาสื่ออื่น ๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเปรียบเทียบว่าประเภทของสื่อที่ใช้ จะมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมอย่างไร

4. ควรเพิ่มปริมาณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมทางการเมืองให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น จะเห็นความแตกต่างของการใช้อินเทอร์เน็ตเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนอื่น ๆ ได้ชัดเจนยิ่ง ๆ ขึ้น

5. ควรเพิ่มการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบผลการวิจัยอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- ชวินทร์ ลีนะบรรจง และอภิรดา ฟ้าเจริญ. “ทุนทางสังคม: จากแนวคิดสู่ทฤษฎี” วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ 14,1 (มกราคม — มิถุนายน 2549): 161 — 186.
- บำรุง สุขพรรณ. บทบาทของสื่อสารมวลชนในการเผยแพร่และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2525.
- ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็ง : ทุนทางสังคมของไทย. หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- พรชัย ตระกูลวรานนท์. ทุนทางสังคมและประชาสังคม : จากทฤษฎีสู่วิถีวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสัญญาธรรมศักดิ์เพื่อประชาธิปไตย, 2552
- วรวิมล โรมรัตน์พันธ์. ทุนทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2548.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. ทุนทางสังคม ฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. 2553. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139> (วันที่ค้นข้อมูล 22 ตุลาคม 2553).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.nso.go.th/> (วันที่ค้นข้อมูล 22 ตุลาคม 2553).
- Daniel Romer, Kathleen Hall Jamieson และ Josh Pasek. 2009. “Building Social Capital in Young People: The Role of Mass Media and Life Outlook”. *Political Communication*, 26:1,

- Fuguyama, F. 1995. *Trust: the social Virtues and the Creation of Prosperity*. London: Penguin.
- Grootaert, C., 1998. *Social capital: The missing link christian grootaert* (World Bank). SCI Working Paper No. 3. The World Bank.
- Hoffman, D. L. , T. P. Novak and P. Chatterjee. 1995. “ Commercial Scenarios for the Web: Opportunities and Challenges.” *Journal of Computer — Mediated Communication*, (World Wide Web). Available from <http://www.jmc.huji.ac.il/hoffman.html>.
- Jennings, M. K., and Stoker, L. 2004. “Social Trust and Civic Engagement across Time and Generations.” *Acta Politica*, 39: 342-79.
- Jenning Bryant and Susan Thompson. 2002. *Fundamentals of Media Effects*. Mc Graw Hill.
- Narayan, D., and Pritchett, L. 1996. “Cents and Sociability: Income and Social Capital in Rural Tanzania” *Policy Research Working Paper 1796*, Washington, DC: The World Bank.
- Putnam, R. 1993. *The Prosperous Community — Social Capital and Public Life*. America Prospect.
- Sei-Hill Kim. 2007. “Media Use, Social Capital, and Civic Participation in South Korea,” *J & MC Quarterly* 84, 3 (Autumn 2007): 477 — 494.
- Uslaner, E. M. 1998. “Social Capital, Television, and the Mean World: Trust, Optimism, and Civic Participation,” *Political Psychology*, 19(3), 441-467

Woolcock, M. & Narayan, D. 2000. "Social capital: Implications for development theory, research and policy," The World Bank Research Observer. 15 (2) , pp. 225-49.
